

ASIA Lahden kaupungin menettely koskien Launeen koulun sisäilmaongelmia

I KANTELU

Kantelija on osoittanut oikeuskanslerille 2.10.2013 päivätyn kantelun koskien Lahden kaupungin menettelyä. Kantelija on arvostellut Lahden kaupunkia siitä, että se ei ole ryhtynyt riittäviin toimiin Launeen koulun (jäljempänä myös koulu) sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi, jotta koulunkäynti ja koulussa työskenteleminen olisi koulun oppilaille ja henkilökunnalle turvallista. Kantelijan mukaan sekä koulun henkilökunta että oppilaat ovat oireilleet lukuvuoden 2012 - 2013 aikana toistuvasti ja osa koulun henkilökunnasta on siirtynyt tästä syystä muihin tehtäviin. Kantelijan mukaan hän sai maaliskuussa 2013 tiedon siitä, että koulun opettaja joutuu vaihtamaan koulua vuosia kestäneen huonosta sisäilmasta johtuneen oireilun vuoksi. Samoin kantelijan mukaan viiden edellisen vuoden aikana jopa 20 opettajaa oli joutunut jättämään työnsä sisäilmaan liittyvien terveysongelmien vuoksi. Koulu on siirtynyt osittain väistötiloihin syyslukukauden 2013 alussa. Opetusta oli kuitenkin osittain vielä koulurakennuksessa, mitä kantelija pitää oppilaiden terveyden kannalta arveluttavana ottaen huomioon, että osalla oppilasta opetusta oli oppitunneista noin kolmasosa korjauksen alla olleessa koulurakennuksessa.

Kantelija on katsonut myös, että koulun oppilaiden vanhemmille ei ole annettu riittävästi tietoa koulurakennuksen sisäilmaongelmista ja/tai tieto on ollut harhaanjohtavaa. Erityisesti kantelija arvostelee Lahden kaupungin Tilakeskusta, joka on kantelijan mukaan kieltäytynyt antamasta pyydettyjä koulun sisäilmaa koskevia tutkimusraportteja.

Kantelija arvostelee myös sitä, että Lahden kaupungin sivistyslautakunnan 24.4.2013 järjestämää kuulemistilaisuutta ei saanut videoida.

Kantelija on täydentänyt kanteluaan 11.10.2013, 18.11.2013, 21.11.2013 ja 7.2.2014 saapuneilla lisäkirjeillä.

II SELVITYS

Lahden kaupunki on 24.2.2014 antanut kantelun johdosta selvityksen. Selvityksen liitteinä ovat seuraavat asiakirjat:

- kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 10.6.2013 § 89 ja § 90
- kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 16.9.2013 § 105
- Launeen koulun rehtorin lausunto
- terveydensuojelun lausunto
- työhyvinvointipäällikön lausunto
- terveysneuvontapalvelujen päällikön lausunto
- Vahanen Oy:n yhteenveto 4.2.2014 Launeen koulun tilanteesta

Käytettävissäni on ollut myös kaupunginhallituksen pöytäkirja 3.6.2013 § 235 sekä pöytäkirja 9.9.2013 § 312.

Käytettävissäni ovat olleet myös Etelä-Suomen Aluehallintoviraston seuraavat Launeen koulua koskevat tarkastuskertomukset vuosilta 2010 - 2013:

- 10/1964, 10/1771, 11/3560, 12/5319, 12/26332, 12/7797, 13/1627, 13/3670 ja 13/3677

Käytettävissäni ovat olleet Lahden tarkastuslautakunnan arviointikertomukset vuodelta 2012 ja vuodelta 2013. Lisäksi käytettävissäni ovat olleet Lahden nuorisovaltuuston kannanotto 13.5.2013 sekä Lahden kaupunginhallituksen 30.6.2008 hyväksymä ”Lasten ja nuorten kuulemismalli Lahdessa”.

III VASTINE

Kantelija on antanut vastineen.

IV RATKAISU

1. Olennaiset sovellettavat säännökset

Perustuslaki

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu.

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla säädetään, riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaisella oikeus terveelliseen ympäristöön.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus

Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten ja lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (SopS 59-60/1991)

Oikeuskansleria koskevat säännökset

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Perustuslain 111 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aiheutta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n (536/2011) 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Perusopetusta koskevat säännökset

Perusopetuslain 29 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Perusopetuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan pykälä sisältää opetuksen järjestäjiä velvoittavan säännöksen oppilaiden oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Säännös vastaa sisällöltään työturvallisuussäännöksiä ja edellyttää muun muassa, että opetukseen tarkoitettut tilat ja välineet ovat turvallisia.

Terveydensuojelulain säännökset

Terveydensuojelulain 1 §:n 2 momentin mukaan terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyttä.

Lain 2 §:n mukaan elinympäristöön vaikuttava toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että väestön ja yksilön terveyttä ylläpidetään ja edistetään. Elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa on harjoitettava siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy.

Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo terveydensuojelua toimialueellaan sekä arvioi kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan, siten kuin jäljempänä säädetään, edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Lain 7 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluun kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (kunnan terveydensuojeluviranomainen). Valtuusto voi antaa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella ei kuitenkaan ole oikeutta siirtää 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Lain 26 §:ssä säädetään asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä vaatimuksista, että asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai muussa sisätilassa oleville terveyshaittaa.

Lain 27 §:n 1 momentissa säädetään, että milloin asunnossa tai muussa oleskelutilassa esiintyy melua, tärinää, hajua, valoa, mikrobeja, pölyä, savua, liiallista lämpöä tai kylmyyttä taikka kosteutta, säteilyä tai muuta niihin verrattavaa siten, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa asunnossa tai muussa tilassa oleskelevalle, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa sen, jonka menettely tai toimenpide on syynä tällaiseen epäkohtaan, ryhtymään toimenpiteisiin terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslain 8 §:ssä säädetään työnantajan yleisestä huolehtimisveloitteesta. Pykälän 1 momentin mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon muun muassa työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön liittyvät seikat. Pykälän 3 momentin mukaan työnantajana on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava muun muassa sitä periaatetta, että yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä toimenpiteitä. Pykälän 4 momentissa säädetään, että työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyyteen. Pykälän 5 momentin mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla työnantajan organisaation kaikkien osien toiminnassa.

Lain 10 §:n mukaan työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä milloin niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle.

Työturvallisuuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan edellä tarkoitetut vaarat ja haitat voivat olla esimerkiksi työolosuhteista tai työmenetelmistä aiheutuvia fyysisiä tapaturman tai ammattitaudin tai muun työperäisen sairauden vaaroja. Hallituksen esityksessä todetaan, että

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

---

vaarojen tunnistamisen ja arvioinnin käytännön toteuttaminen ja menettelytavat työpaikoilla määräytyvät työnantajan toimialan, toiminnan luonteen ja työpaikan koon sekä muiden kussakin tapauksessa esillä olevien erityispiirteiden mukaan. Työnantajakohtaisesti on mahdollisuus toteuttaa kussakin tilanteessa parhaiten soveltuvia toimintatapoja. Tarkoitus on, että kaikki potentiaaliset vaara- ja haittatekijät tulevat läpikäydyksi jokaisella työpaikalla. Vaarojen selvittämisen tulee joka tapauksessa olla suunnitelmallista ja jatkuvaa.

Edelleen hallituksen esityksen mukaan työnantajan on poistettava, mikäli mahdollista, työntekijän turvallisuudelle ja terveydelle aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät. Mikäli haitta- ja vaaratekijät poistetaan heti, ei niitä tarvitse erikseen selvittää ja arvioida. Kun kaikkia haitta- ja vaaratekijöitä ei käytännössä voida poistaa, on työnantajan arvioitava jäljelle jääneen haitan tai vaaran merkitys työntekijän turvallisuudelle ja terveydelle. Työnantajan on alennettava riskit sille tasolle, että työturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen alemmanasteisten säädösten edellyttämät vähimmäisvaatimukset täyttyvät ja että työntekijän terveys ja turvallisuus vaarantuu mahdollisimman vähän. Työnantaja tekee näin ollen arvioinnin perusteella tietoisien valinnan jäljelle jäävien riskien vähentämiseen tarvittavista toimenpiteistä. (HE 59/2002 vp)

Työturvallisuuslain 32 §:n 1 momentin mukaan työpaikan rakenteiden materiaalien ja varusteiden sekä laitteiden tulee olla turvallisia ja terveellisiä työntekijöille.

Työturvallisuuslain 33 §:n 1 momentin mukaan työpaikalla tulee olla riittävästi kelvollista hengitysilmaa. Työpaikan ilmanvaihdon tulee olla riittävän tehokas ja tarkoituksenmukainen.

Työturvallisuuslain 40 §:n 1 momentin mukaan työntekijän alistuminen turvallisuudelle ja terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttaville biologisille tekijöille on rajoitettava niin vähäiseksi, ettei näistä tekijöistä aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijän turvallisuudelle taikka terveydelle taikka lisääntymisterveydelle.

Työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan työpaikalla havaitut viat, jotka saattavat vaikuttaa työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen, on korjattava mahdollisimman nopeasti.

Hallintolain säännökset

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Hallintolain 10 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotohtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kuntalain säännökset

Kuntalain 27 §:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumisesta ja vaikuttamisesta voidaan edistää erityisesti:

- 1) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 2) järjestämällä kunnan osa-aluetta koskevaa hallintoa;
- 3) tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia;

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

- 4) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 5) järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa;
- 6) avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua; sekä
- 7) järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä.

Kuntalain 29 §:n 1 momentin mukaan kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja, taloutta, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevista asioista. Asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille.

Kuntalain 57 §:n 3 momentin mukaan muun toimielimen kuin valtuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos niissä ei käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi, ja jos toimielin niin päättää.

Nuorisolaki

Nuorisolain 8 §:n mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Julkisuuslain säännökset

Julkisuuslain 1 §:n mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Julkisuuslain 6 §:n 1 momentissa säädetään, että viranomaisen laatima asiakirja tulee julkiseksi, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta tässä tai muussa laissa säädetä, seuraavasti:

5) tutkimus ja tilasto sekä niihin verrattavissa oleva yleisesti merkittävän ratkaisun tai suunnitelman esillä olevia vaihtoehtoja, niiden perusteita ja vaikutuksia kuvaava itsenäisen kokonaisuuden muodostava selvitys, silloinkin kun se liittyy muuten keskeneräiseen asiaan, kun se on valmis käyttötarkoitukseensa;

9) muu kuin saman momentin 1-3 sekä 5-8 kohdassa tarkoitettu asiakirja, kun asia, jota se koskee, on siinä viranomaisessa käsitelty loppuun.

Lain 7 §:n 1 momentin mukaan viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa toimitettu asiakirja tulee julkiseksi, kun viranomainen on sen saanut, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta tässä tai muussa laissa säädetä.

Lain 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Lain 14 §:n mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuu- kauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Lain 16 §:n mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjan kopiointin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Lain 18 §:n 5) -kohdan mukaan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa ja käsittelyssä sekä niiden ja asiakirjojen ja tietojärjestelmien suojaamisessa noudatettavista menettelyistä, tietoturvallisuusjärjestelyistä ja tehtävänjaosta, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan.

2. Kantelun rajaus

Paremmän kokonaiskuvan antamiseksi seuraavassa tarkastellaan kokonaisuutena niitä Launeen kouluun liittyviä tapahtumatietoja, jotka ovat olleet asiakirja-aineistosta saatavissa. Laillisuusvalvonnallisesti Lahden kaupungin menettelyä tarkastellaan vanhentumissäännöksen vuoksi kuitenkin siltä osin kuin kyse on tapahtumista kahtena kantelua edeltävänä vuonna.

Oikeuskansleri ei voi ottaa kantaa tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin. Tarkoituksenmukaisuuskysymys on esimerkiksi se, tulisiko sisäilmaongelmista kärsinyt koulurakennus korjata vai purkaa tai se, millaisia menetelmiä käyttäen sisäilmaongelmia tulisi tutkia.

3. Launeen koulun sisäilmaongelmat

3.1 Selvityksen sisältö koskien Lahden kaupungin toimia Launeen koulun sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi

Selvityksen mukaan vuonna 1964 rakennetussa Launeen koulurakennuksessa on tehty osittaisia korjaustöitä vuosina 1994 ja 1998. Ensimmäinen perusteellisempi korjaus koulurakennuksessa tehtiin vuosina 2004 - 2006. Ensimmäiset sisäilmaongelmista johtuneet korjaukset rakennuksessa on tehty vuosina 2007 - 2008. Rakennuksessa ilmeni kuitenkin kosteusvaurioita ja vauriokorjauksia tehtiin tämän mukaisesti vuosina 2010 - 2012. Koululla on toiminut sisäilmatyö-

ryhmä vuodesta 2010 alkaen. Koululla on tehty useita sisäilmaoirekyselyitä, joista viimeisin vuonna 2013.

Lahden kaupungin selvityksen mukaan ”koulun sisäilmaongelmat ovat olleet esillä säännöllisesti kaupungin sisäisissä palavereissa sekä mm. kaupunginhallituksen kokouksissa ja iltakouluissa. Asiaa on käsitelty myös kaupunginvaltuuston kokouksissa ja tiedotustilaisuuksissa, sivistyslautakunnassa sekä talousarvioiden valmistelujen yhteydessä vuodesta 2010 lähtien.”

Edelleen selvityksessä todetaan, että ”sisäilmaongelmien pahentuessa tilakeskus yhdessä perusopetuspalveluiden ja koulun kanssa ryhtyi keväällä 2013 valmistelemaan uutta tilaelementteihin perustuvaa väistötilasuunnitelmaa koulun lähialueelle. Väistötilat saatiin toteutettua kii-reellisessä aikataulussa syyslukukauden 2013 alkuun laajentaen niitä vielä syksyn aikana. Koulun toiminta on tällä hetkellä sijoitettu suurimmaksi osaksi ko. väistötiloihin. Välttämätön vä-häisempi osa toiminnasta tapahtuu toistaiseksi koulurakennuksen niissä tiloissa joille käyttö-kieltoa ei ole asetettu.”

Selvityksessä todetaan tältä osin että ”Launeen koulun vaiheittainen remontointi on osoittautunut poikkeuksellisen pulmalliseksi ongelmien kasautumisen takia. Kulloinkin suunnitellulla ja toteutetulla korjausratkaisulla on pyritty poistamaan ongelmat, mutta uusia ongelmia on taas ilmaantunut. Sisäilmaongelmien kasaantuminen on puolestaan johtanut tavanomaista laajem-paan tutkimustarpeeseen ja sitä kautta korjausmenetelmien vaikeisiin ja osin myös kokeilu-luonteisiin valintoihin”.

Samoin selvityksessä todetaan, että ”rakennusosalalla ja varsinkin korjausrakentamisen alueella on tarpeen voimakkaasti kehittää niin valvojen kuin alan muiden toimijoiden perus- ja täyden-nyskoulutusta. Parhaista ammattilaisista on pulaa eikä heitä mitenkään riitä kaikkien korjaus-työmaiden käyttöön”. Edelleen selvityksessä todetaan, että ”sisäilmaongelmien poistamiseksi toteutetut korjaukset Launeen koululla ovat perustuneet lukuisiin sisäilma- ja rakennetutkimuk-siin ja asiantuntijalausuntoihin sekä niiden perusteella laadittuihin suunnitelmiin. Myös kaikki tehdyt mikrobinäytteet ja muut sisäilman laadun mittaukset sisäilmasta, materiaalista ja raken-teista perustuvat asiantuntijoiden, viranomaisten tai koulun sisäilmatyöryhmän määrittelyihin ja lausuntoihin. Asiantuntijoina koulurakennuksen sisäilma- ja rakennetutkimuksissa sekä kor-jaussuunnittelussa tilakeskus on käyttänyt alan johtavia asiantuntijoita, joiden osaamiseen se on voinut tilaajana luottaa.”

Selvityksen liitteenä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee edellä kerrotun lisäksi, että lisäänty-neiden oireiden vuoksi kaupungin työterveyshuolto ilmoitti koulun sisäilmakokouksessa maa-liskuussa 2013, että E-siipi tulisi sulkea. Tämän jälkeen päätettiin toteuttaa oppilaiden oire-kysely huoltajille ja pyytää työterveydenhuollon professori A:lta analyysi tuloksista. Tilakes-kus sai 24.4.2013 kyselyn yhteenvetoraportin luonnoksen ja 29.4.2013 lopullisen raportin. Koulun laajennettu sisäilmatyöryhmä käsiteli asiaa 29.4.2013 kokouksessa, johon osallistui Tilakeskuksen, työhyvinvoinnin, työterveyden, kouluterveydenhuollon sekä koulun edustajien lisäksi sivistystoimialan toimialajohtaja sekä professori A.

Rakennuslautakunnan ympäristöterveyden jaostossa 21.5.2013 päätettiin todeta Launeen kou-lun sisäilman laatu epäterveeksi ja määrättiin C- ja E- siipi, A-siipi, keittiö ja Laune -halli kor-jattavaksi tai korvattavaksi. Samalla edellytettiin, että C- ja E-siiven tiloille järjestetään mah-dollisimman pian korvaavat tilat, kuitenkin viimeistään 20.10.2013 mennessä ja kiellettiin muiden tilojen käyttö 1.9.2013 jälkeen ”siihen saakka, kunnes tilat on korjattu riittävän perus-teellisesti ja kestäväällä tavalla.” Professori A:n raportti oli myös sivistyslautakunnan käytettä-vissä 2.5.2013 pidetyssä kokouksessa. Ympäristöterveyden jaosto hyväksyi mainitussa koko-

uksessa 21.5.2013 myös väistötisuunnitelman. Helmikuussa 2014 rakennuksen korjaustyöt keskeytettiin odottamaan rakennuksen kuntokartoitusta.

3.2 Vastineen sisältö

Kantelija on tuonut vastineessaan kantelussa esiin tuomiensa seikkojen lisäksi muun muassa esiin, että koulurakennusten investointien lisäys olisi tullut aloittaa jo kauan sitten. Lisäksi kantelija tuo esiin, että sisäilmasta oireilevia opettajia on siirretty muihin tiloihin, mutta muu henkilökunta ja oppilaat on jätetty kouluun. Kantelijan mukaan kaikki Launeen koulun tilat olisi tullut laittaa käyttökieltoon heti sen jälkeen, kun viranomaisilla oli käsitys sisäilmasta oireilevien oppilaiden ja henkilökunnan edustajien määrästä. Edelleen kantelija kysyy, miksi kesällä 2013 puretuista, silmämääräisesti homehtuneista rakenteista, ei otettu näytteitä. Näytteistä olisi selvinnyt mikrobilajit ja pitoisuudet, millä tiedolla olisi voinut olla merkitystä muun muassa sisäilmasta oireita saaneiden hoidon kannalta. Edelleen kantelija tuo esiin Lahden kaupungin tarkastuslautakunnan vuotta 2012 koskevan kertomuksen, jonka mukaan Tilakeskus ei ole noudattanut hankintalain kilpailuttamista koskevia säännöksiä koskien Vahanen Oy:ltä tilattua Launeen koulun rakenteiden tutkimushanketta.

3.3 Arviointi

Kantelussa on kysymys Lahden kaupungin Launeen koulussa opiskelleiden lasten oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Asiassa on arvioitava lähinnä sitä, oliko koulun sisäilmaongelmista aiheutunut todettuja terveyshaittoja ja sitä, ovatko kaupungin toimet olleet riittäviä ja riittävän nopeassa aikataulussa tehtyjä turvallisen opiskeluympäristön turvaamiseksi ja terveyshaitan poistamiseksi.

Lahden kaupungin selvityksestä ja muusta käytössäni olleesta aineistosta käy ilmi, että Launeen koululla on ollut sisäilman laatua koskevia epäilyjä jo ainakin vuodesta 2006 lähtien. Esimerkiksi kaupungin tarkastuslautakunnan vuoden 2012 arviointikertomuksessa todetaan seuraavasti: ”Tarkastuslautakunta on käsitellyt Launeen koulun kosteus- ja sisäilmaongelmia enemmän tai vähemmän jokaisessa arviointikertomuksessaan vuodesta 2006 lähtien.” Ongelma on siis ollut jo pitkään tiedossa. Selvityksessä todetaan, että asiaa on käsitelty ”säännöllisesti kaupungin sisäisissä palavereissa sekä mm. kaupunginhallituksen kokouksissa ja iltakouluissa. Asiaa on käsitelty myös kaupunginvaltuuston kokouksissa ja tiedotustilaisuuksissa, sivistyslautakunnassa sekä talousarvioiden valmistelujen yhteydessä vuodesta 2010 lähtien”.

Sen sijaan Lahden kaupungin selvityksestä ei käy ilmi, milloin ensimmäiset perustellut epäilyt siitä, että Launeen koulun sisäilma aiheuttaa vuosina 2010 - 2012 tehdyistä korjauksista huolimatta henkilökunnalle ja oppilaille terveydellisiä haittoja, olivat kaupungin viranomaisten tiedossa. Selvitys on tältä osin ylimalkainen ja puutteellinen.

Käytettävissäni olleesta aineistosta käy kuitenkin ilmi, että Lahden kaupunki on vuosien kuluessa myös ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin sisäilmaongelman ratkaisemiseksi. Laillisuusvalvonnassa ei voida lähteä arvioimaan sitä, mitkä syyt ovat mahdollisesti johtaneet siihen, että sisäilmaongelmat koulussa ovat jatkuneet tehdyistä korjauksista huolimatta. Viitataan eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintöön, jossa yleisesti todetaan kosteusvaurioiden korjaamisesta, että ”valiokunnan mielestä tulee vakavasti suhtautua näkemyksiin, joiden mukaan jatkotoimet eivät ole aina olleet terveyden kannalta asianmukaisia. Terveysriskeistä huolimatta tiloja käytetään edelleen ja tutkimuksissa käyttökelpoisiksi todetuissa tiloissa terveyshaitat ovat jopa lisääntyneet. --- Sen lisäksi, että tarvittavia korjauksia ei ole tehty ollenkaan tai korjaustoimiin on ryhdytty liian myöhään, myös itse korjaukset ovat epäonnistuneet liian usein. Lisäksi osaa-

misessa ja korjausmenettelyissä on ilmennyt puutteita”. (TrVM 1/2013 vp) Kysymys on tältä osin laajasta ongelmasta.

Asiassa on siis kuitenkin kiistatonta, että Launeen koulun sisäilmaongelma on ollut kaupungin tiedossa jo useiden vuosien ajan. Sen sijaan on selvityksen perusteella jää epäselväksi, milloin vuosina 2010 - 2012 tehtyjen korjausten jälkeen sisäilmaongelmat tulivat esiin uudelleen ja ryhdyttiinkö tämän jälkeen riittäviin toimenpiteisiin riittävän nopeasti.

Lahden kaupungin oikeuskanslerille antaman selvityksen ja sen liiteaineiston perusteella Launeen koulun viimeisin sisäilmaongelma vuosina 2010 - 2012 tehtyjen korjausten jälkeen on tullut todetuksi viimeistään sisäilmatyöryhmän kokouksessa maaliskuussa 2013. Aloite asian käsittelyyn oli tullut työterveyshuollosta. Tämän jälkeen on kevään 2013 aikana toteutettu oppilaiden oirekysely, asetettu osa koulurakennuksesta käyttökieltoon ja tehty väistötilas suunnitelma. Näiden tietojen perusteella asiassa ei näin ollen voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että Lahden kaupunki olisi laiminlyönyt ryhtyä keväällä 2013 sisäilmasta tulleiden lisääntyneiden oireiden tultua tietoon pyrkiä ensin selvittämään oireiden laajuutta ja tämän jälkeen ryhtyä toimiin korvaavien väistötilojen saamiseksi.

Kaupungin selvityksessä ei kuitenkaan tuoda lainkaan esiin sitä, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on tehnyt Launeen kouluun useita tarkastuksia vuosina 2010 - 2013. Tarkastuskertomuksessa 3.10.2011 todetaan, että ”E-osassa on tehdyistä korjaustoimenpiteistä huolimatta sisäilmaongelmia”. Toisaalta myöhemmin tarkastuskertomuksessa 10.5.2012 todetaan, että työnantaja on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin edellisessä tarkastuskertomuksessa edellytetyllä tavalla. Kuitenkin 21.6.2012 päivätyssä tarkastuskertomuksessa todetaan, että osa työntekijöistä on oireillut työpaikalla ollessaan, jolloin työnantajan on selvitettävä, aiheutuvatko oireet työoloista. Myös kaupungin sivistyslautakunnan 10.6.2012 pidetyn kokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että keväällä 2012 jopa puolet Launeen koulun henkilökunnasta oli ilmoittanut työpaikkaan liittyvää oireilua.

Aluehallintovirastoon oli 21.6.2012 päivätyyn tarkastuskertomuksen mukaan tullut myös kolmesta koulun työntekijästä lääkärin ilmoitukset ammattitaudista tai työstä johtuneesta sairaal-loisesta tilasta. Lääkärin velvollisuus ilmoituksen tekemiseen perustuu lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta. Ammattitaudin tai työstä johtuneen sairaal-loisen tilan aiheuttajaksi oli kirjattu työpaikan kosteusvauriomikrobit. Tarkastuskertomus on sen mukaan annettu tiedoksi seuraaville tahoille: ”Lahden kaupunki, työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutettu, lääkäri”. Tarkastuskertomuksesta ei ilmene, onko se lähetetty tiedoksi esimerkiksi Lahden kaupungin sivistysvaliokunnalle.

Aluehallintoviraston tarkastuskertomuksessa 16.11.2012 todetaan, että ”osa työntekijöistä on oireillut mm. teknisten töiden tiloissa, rehtoreiden työhuoneissa ja opettajainhuoneessa. Asiaa oli ryhdytty selvittämään rakenneavauksin, mikrobinäyttein, paine-ero- ja merkkiainemittauksin.” Tarkastuskertomus perustuu 12.9.2012 tehtyyn tarkastuskäyntiin, jonka yhteydessä edellä kerrotut ongelmat ovat tulleet ilmi. Tarkastuskertomuksessa todetaan myös, että työnantajan tulee toimittaa selvitys suunnitelmista ja toimenpiteistä aluehallintovirastoon määräaikaan mennessä.

Aluehallintoviraston tarkastuskertomuksista siis ilmenee, että tilanne Launeen koulun sisäilman suhteen oli huolestuttava jo kesällä 2012 ja että tilanne oli kaupungin tiedossa. Koulurakennus päätettiin asettaa osin käyttökieltoon ja väistötilasuunnitelma hyväksyttiin toukokuussa 2013. Prosessia voi jälkikäteen arvioiden pitää tarpeettoman hitaana ottaen huomioon sen, että viranomaisten velvollisuus on ollut huolehtia sekä työntekijöiden että oppilaiden oikeudesta

---

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

---

turvalliseen työskentely-ympäristöön. Kaupungin selvityksestä ei myöskään ilmene, milloin ensimmäiset sisäilmatutkimukset tilattiin sen jälkeen, kun aluehallintovirasto oli tehnyt koululle tarkastuksen kesällä 2012, milloin tutkimustulokset olivat käytettävissä ja mihin toimenpiteisiin niiden perusteella päätettiin ryhtyä tai olla ryhtymättä. Selvitys on myös tältä osin puutteellinen. Käsitteiseni mukaan tarpeelliset sisäilmatutkimukset olisi kuitenkin joka tapauksessa tulut käynnistää sen jälkeen, kun aluehallintovirasto kesäkuussa 2012 antoi tarkastuskertomuksensa ja sivistyslautakunnan tiedossa samaan aikaan oli henkilökunnan voimakas oireilu.

Katson edellä kerrotun perusteella, että Lahden kaupungin velvollisuus poistaa vuosina 2012 ja 2013 oppilaiden ja työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle aiheutuvat vaaratekijät ei ole toteutunut riittävällä tavalla. Korostan, että terveystilanne ei ole vain jo todettu sairaus, vaan myös sellainen tekijä tai olosuhde, joka voi vähentää ympäristön terveellisyyttä. Asian merkityksellisyyttä korostaa, että koulussa on viettänyt runsaasti aikaansa päivittäin satoja lapsia henkilökunnan lisäksi. Kaupungin olisi tullut määrätietoisesti pyrkiä toimimaan sen mahdollisimman nopeaksi varmistamiseksi, että oppilaat eivät enää altistu terveystilanteita aiheuttaville sisäilman epäpuhtauksille. Toisin kuin henkilökunnalla oireilevilla oppilailla ei myöskään ole ollut esimerkiksi sairaslomien kautta mahdollisuutta säädellä oleskeluaan koulun tiloissa.

Arvioin lisäksi rakennuslautakunnan ympäristöterveyden jaoston 21.5.2013 tekemää väistötilapäätöstä hallintolain ja yleisten kunnan velvoitteiden kannalta. Jaosto hyväksyi tuolloin väistötilasuunnitelman toden, että väistötilojen suunnittelu ja valvonta tulee toteutua sivistyslautakunnan kokouksessa 2.5.2013 todetulla tavalla. Väistösuunnitelman mukaan koulun ruokala, niin sanottu Savolaisen Sali, teknisen työn tilat ja hallintotilat jäivät koulurakennukseen. Jaoston pöytäkirjan mukaan ”mahdollinen laajempi väistötilatarve johtaisi tilakeskuksen mukaan toimitus-, sijoittamis- ja aikatauluongelmiin, jotka eivät olisi vuoden 2013 aikana ratkaistavissa”. Pöytäkirjassa vain viitataan toimitus-, sijoittamis- ja aikatauluongelmiin. Siinä ei siis suoranaisesti käsitellä väistötilaratkaisua taloudelliselta kannalta.

Lienee kuitenkin selvää, että esimerkiksi toimitusongelmat ja sijoittamisongelmat ovat osittain myös taloudellisia ongelmia. Tältä osin viitataan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen antamaan päätökseen, jonka mukaan kunnan taloudelliset syyt eivät poista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta, väestön terveyden edistämisestä eikä vastuusta huolehtia oppilaiden opiskelu-ympäristön turvallisuudesta (EOA/2822/4/10). Kun tuossa vaiheessa suuri osa rakennuksesta oli jo päätetty asettaa käyttökieltoon, olisi myös hallintolain mukainen perusteluvelvollisuus edellyttänyt, että päätöksessä olisi perusteltu myös se, miksi jaosto katsoi oppilaiden terveyden kannalta olevan kuitenkin mahdollista opiskella osassa rakennusta. Tällöin päätöksen perusteluja olisi myös tältä osin mahdollista arvioida.

Asiakirjaselvityksestä muodostuu kokonaisuutena arvioiden myös sellainen vaikutelma, että Launeen koulun sisäilmaongelmaa on lähdetty käsittelemään aktiivisesti työterveyden kautta ja työsuojelun näkökulmasta. Tämä on toki sinänsä ansiokasta ja tämän työn lopputulokset koituvat myös oppilaiden hyväksi. Asian käsittelyssä on nähdäkseni kuitenkin jossain määrin jäänyt ottamatta huomioon oppilaiden näkökulma asiaan ja kokemukset sisäilmasta. Lahden kaupungin selvityksessä ei ole esimerkiksi käsitelty asiaa kouluterveyden tai oppilashuollon näkökulmasta.

Samoin asiakirjaselvityksestä muodostuu sellainen kuva, että tieto koulurakennuksen sisäilmaongelmista ei ole ainakaan riittävästi välittynyt työsuojeluviranomaisilta perusopetuksesta vastaaville viranomaisille. Arvioin asiaa myös hallintolain viranomaisten väliseen yhteistyöhön velvoittavan pykälän valossa. Tällä perusteella katson, että kun esimerkiksi ilmoitetut ammatitautiepäilyt liittyvät koulurakennuksessa työskentelemiseen, työsuojeluviranomaisten tulisi olla yhteydessä myös perusopetuksesta vastaaviin viranomaisiin.

Olen ottanut Lahden kaupungin hankintamenettelyn erillisenä asiana tutkittavaksi diaarinumerolla OKV/637/1/2015.

4. Tiedottaminen

Selvityksessä todetaan Launeen koulun sisäilmaongelmiin liittyvästä tiedottamisesta, että ”sisäilmakyselyjä on tehty henkilökunnalle useita. Oppilaille on pidetty vuosina 2011 ja 2013 oirekysely, jonka tulokset on tiedotettu huoltajille. Henkilöstön kanssa on pidetty useita tiedotustilaisuuksia sisäilmaongelmista ja kuinka korjaukset etenevät. Koululla on ollut oma sisäilma-ryhmä toiminnassa vuodesta 2010 lähtien. Koulun kuntoon ja sisäilmaan kohdistuvia asioita on myös käyty henkilöstön kanssa läpi normaalipalaverieissakin tarvittaessa. Suoritetuista laboratoriokokeiden näyttöiden tuloksista on ulkopuolinen asiantuntija ollut selittämässä tiedotustilaisuuksissa, koska rakennusalan ammattilainenkaan ei pystyisi kokeiden tuloksia selittämään muutoin kuin ’plussien tai miinuksien’ määrällä, tietämättä ja ymmärtämättä, mitä kukin rivi oikeasti tarkoittaa. Tiedotustilaisuuksia on pidetty aina, kun on ollut tiedotettavaa. Lisäksi koulun toimesta vanhempia on myös informoitu vanhempain illoissa.”

Myös selvitys kaupungin tiedottamisesta on edellä kerrotulla tavalla yleispiirteinen ja ylimalkainen. Siitä ei käy riittävästi ilmi, milloin asiasta on tiedotettu, kenelle on tiedotettu, kuka on tiedottanut ja millä tavoin on tiedotettu. Tämän vuoksi selvityksen perusteella on hankala arvioida sitä, onko Launeen koulun sisäilmaongelmista, suoritetuista oirekyselyistä ja muista tutkimuksista ja niiden tuloksista sekä muihin asiaan liittyvistä kysymyksistä tiedotettu riittävästi toisaalta henkilökuntaa ja toisaalta oppilaita ja heidän huoltajiaan.

On kuitenkin selvää, että koulurakennuksen sisäilmaongelmiin liittyvät terveyshaitat aiheuttavat huolta ja epätietoisuutta sekä henkilökunnassa että oppilaissa ja heidän vanhemmissaan. Tästä syystä riittävän ajoissa tehty tiedottaminen kaikista asiaan liittyvistä kysymyksistä on olennaisen tärkeää. Kuntalaissa korostetaan kunnan ja asukkaiden vuorovaikutusta kunnallisdemokratian toteuttamiseksi ja kuntalaisten muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamiseksi. Lain esitöissä korostetaan, että asukkaille tulee myös taata ne keinot, joilla nämä voivat mielipiteensä ilmaista ja tuoda julki siten, että ne tulevat myös asiasta päättävän tahon tietoon. Laki velvoittaa tästä syystä tiedottamaan tehokkaasti asioista jo valmisteluvaiheessa. Tällöin on tiedotettava siitä, missä vaiheessa asian valmistelu on, minkälaisia päätöksiä on mahdollisesti jo tehty ja minkälaisia vaikutuksia niillä on asukkaiden jokapäiväiseen elämään. Valtuuston on pidettävä huolta kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen edellytyksistä. Lain esitöissä todetaan, että tavoitteena tulisi olla sellainen päätöksenteko- ja valmistelukulttuuri, jossa vastuunsa kantava edustuksellinen järjestelmä selvittää ennen päätöksentekoa riittävän huolellisesti ja tasapuolisesti eri intressipiirien ja kuntalaisten näkemykset. (HE 192/1994 vp.) Tiedottamisen laajuus ja tavat ovat kuitenkin kuntalain mukaan kunnan harkittavissa.

Edellä kerrotun ja kantelussa esiin tuodun sekä asiakirja-aineistosta muodostuvan kokonaiskuvan valossa olisi käsitykseni mukaan ollut perusteltua, että Lahden kaupunki olisi tiedottanut Launeen koulun sisäilmaongelmiin liittyvistä asioista esiin tuotua tehokkaammin. Tämä olisi ollut erityisen perusteltua myös siitä syystä, että kysymys on ollut lasten terveyteen liittyvästä asiasta. Ainakaan kaikilla nuorimmilla oppilailta ei käytännössä ole samanlaisia tiedonhankkimis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kuin aikuisilla, jolloin huoltajien tehokas informoiminen korostuu. Katson lisäksi, että sekä kunnan tiedottamisvelvollisuus että hallintolain mukainen neuvontavelvollisuus ovat korostuneita asioissa, joissa käytettävä terminologia on osin vaikeaselkoista ja joilla voi ylipäättään olla kunnan asukkaille terveydellisiä seuraamuksia.

Korostan kuitenkin myös, että koulun sisäilmaongelmiin liittyvistä kysymyksistä tulee tiedottaa oppilaille myös suoraan. Viitataan tältä osin myös Lahden kaupungin nuorisovaltuuston kannanottoon 13.5.2013, jossa todetaan seuraavaa: ”Nuorisovaltuusto kantaa huolta myös siitä, että koulujen sisäilmaongelmia koskevissa asioissa oppilaat on jätetty lähestulkoon täysin huomiotta. Kun asiaa käsitellään eri tahojen kesken ja oppilaita ei juuri huomioida, lähtee liikkeelle perättömiä huhuja, jotka sekoittavat asiaa. Oppilaiden mielipiteet tulisi kuulla tarkasti, sillä asia koskee ennen kaikkea heitä itseään.” Myös nuorisolaki velvoittaa nuorten kuulemiseen ja nuorille tiedottamiseen. Käytettävissäni olevasta selvityksestä ei kuitenkaan ilmene, että Launeen koulun sisäilmaongelmista olisi tiedotettu suoraan oppilaille, mikä tukee Lahden kaupungin nuorisovaltuuston kannanotossa ja kantelussa esitettyä väitettä tiedottamisen puutteellisuudesta.

Viitataan tältä osin myös Lahden kaupunginhallituksen hyväksymään Lasten ja nuorten kuulemismalliin Lahdessa, jossa yhtenä esimerkkinä asioista, jossa nuoria tulisi kuulla, mainitaan koulujen arkeen liittyvät asiat. (www.nuorilahti.net)

5. Asiakirjajulkisuus

Kantelun liiteaineistosta ilmenee, että kantelija on muun muassa pyytänyt Launeen koulun teknisen työn tilan rakennemittauksia vuodelta 2012 sekä musiikkiluokan ja kirjaston rakennemittauksia vuodelta 2013. Hänelle on vastattu, että dokumentteja ei lähetetä, mutta että niihin voi tulla tutustumaan (Tilakeskukseen).

Kaupungin selvityksen asiakirjajulkisuutta koskeva osa on otsikoitu: ”Valtuustokysymyksiä 10.6.2013 ja 16.9.2013 valtuuston kokouksissa” ja selvityksessä viitataan tältä osin lähinnä asiaa koskeviin valtuustokysymyksiin annettuihin vastauksiin. Myös valtuustokysymyksissä on kiinnitetty huomiota siihen, että tutkimustuloksia ei ole luovutettu niitä pyytäneelle henkilölle, ainakaan pyydettyssä muodossa. Selvityksessä todetaan, että ”olennaista on ensinnäkin se, ovatko siinä (asiakirjapyynnössä) esitetyt asiakirjat olleet julkisia silloin, kun niitä on pyydetty. --- Tilakeskuksen vastauksesta käy kuitenkin ilmi, että tutkimustulokset ovat osaselvityksiä harkittaessa korjaustapoja ja suunnittelutarpeita. Tällaiset tutkimustulokset eivät välttämättä ole itsenäisiä tutkimuksia tai selvityksiä vaan ne voivat olla myös osia tällaisesta vielä luonnonvaiheessa olevasta tutkimuksesta”. Lisäksi selvityksessä todetaan, että tutkimustuloksista voi ilmetä yksittäisiä henkilöitä koskevia, salassa pidettäviä tietoja. Edelleen selvityksessä todetaan, että ”mikäli tietoja pyytävä henkilö olisi halunnut asiasta viranomaisen ratkaisun, olisi hän voinut saattaa asian kaupunginhallituksen ratkaistavaksi”.

Lahden kaupungin selvityksen liitteeksi on oheistettu kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 10.6.2013. Pöytäkirjasta käy ilmi mainittu valtuustokysymys, jossa on kysytty selvitystä siihen, miksi Launeen kouluun liittyvien tutkimustulosten yhteydessä tilakeskus on kieltäytynyt luovuttamasta tutkimustuloksia asianomaisille sähköisessä muodossa vedoten siihen, että ilman asiantuntijan läsnäoloa olisi tuloksista mahdollista tehdä vääriä tulkintoja. Kysymykseen on vastattu tilakeskuksen toimesta seuraavasti: ”Lahden tilakeskuksessa ja kaupungin sisäilma-ryhmässä on ollut vuosien ajan käytäntönä, että tutkimustuloksia ja raportteja tai näytetuloksia ei lähetetä niitä pyytävälle yksityishenkilöille. Tutkimustulokset ja raportit toimitetaan aina kohteiden esimiehille ja niistä pidetään tarvittaessa infotilaisuudet ko. kohteiden henkilöstölle ja lasten vanhemmille. Henkilökunnalle esimiestensä välityksin tutkimusten tulokset ovat aina olleet nähtävillä. Koulujen ja päiväkotien vanhemmille on tarvittaessa järjestetty tilaisuus tutustua tutkimustuloksiin asiantuntijoiden opastuksella.” Kaupunginhallituksen pöytäkirjasta 9.9.2013 § 312 ilmenee, että ”kaupunginhallitus muistuttaa tilakeskuksen viranhaltijoita julkisuuslain 14 §:n 3 momentin säännöksestä”.

Edellä mainitun säännöksen mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Jos virkamies tai muu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Viranomaisen velvollisuus on siis tiedustella pyynnön esittäjältä, haluaako hän saada asiasta viranomaisen päätöksen, mikäli vastaus asiakirjapyyntöön on kielteinen. Mikäli hän näin haluaa, on hänelle annettava kirjallinen päätös muutoksenhakuosoituksineen. Perustuslaissa on taattu jokaiselle oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Mikäli julkisuuslain menettelysäännöstä ei noudateta, perusoikeus ei voi toteutua. Kun kantelijan esittämän tietopyynnön suhteen on menetelty edellä kerrotun, Lahden kaupungin tilakeskuksen kertomansa mukaan jo pitkään noudattaman käytännön mukaisesti, asiassa on menetelty julkisuuslain vastaisesti.

Tilakeskuksen valtuustokysymykseen antamasta vastauksesta ilmenee virheellinen käsitys julkisuuslain sisällöstä. Viitataan tältä osin siihen, että julkisuuslain mukaan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa ja käsittelyssä sekä niiden ja asiakirjojen ja tietojärjestelmien suojaamisessa noudatettavista menettelyistä, tietoturvallisuusjärjestelyistä ja tehtävänjaosta, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan.

Tarkempien tietojen puuttuessa en voi arvioida pyydettyjen asiakirjojen julkisuutta. Totean kuitenkin, että asiakirjojen salassapidosta ja sen perusteista on säädetty julkisuuslaissa. Lain lähtökohtana on asiakirjan julkisuus, ellei asiasta ole muuta säädetty.

6. Sivistyslautakunnan kokouksen kuvaaminen

Lahden kaupungin selvityksessä todetaan tältä osin ainoastaan, että ”sivistyslautakunnan 24.4.2013 pitämää kuulemistilaisuutta ei saanut videoida, koska lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan jäsenet olivat niin päättäneet”. Kantelun liiteaineistosta ilmenevän sähköpostiviestin mukaan hallintosihteeri on todennut kantelijalle, että ”lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat linjanneet, että huomista 24.4.2013 tilaisuutta ei videoida”.

Edellä kerrotun perusteella tyydyn toteamaan yleisesti, että kuntalain mukaan kunnan muiden toimielinten kuin valtuuston kokoukset ovat suljettuja, ellei toimielin päättä pitää kokoustaan julkisena. Julkisen kokouksen pitäminen tai jonkun asian julkinen käsittely on toimielimen harkinnassa.

7. Toimenpiteet

Annan Lahden kaupungille huomautuksen julkisuuslain vastaisesta menettelystä.

Kiinnitän Lahden kaupungin huomiota myös julkisuuslaissa asetettuun velvoitteeseen huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa ja käsittelyssä sekä niiden ja asiakirjojen ja tietojärjestelmien suojaamisessa noudatettavista menettelyistä.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Kiinnitän lisäksi Lahden kaupungin huomiota myös perustuslain mukaiseen velvollisuuteen antaa oikeuskanslerille hänen tarvitsemansa tiedot kanteluasian ratkaisemiseksi.

Saatan Lahden kaupunginhallituksen tietoon edellä kohdissa 3. ja 4. esittämäni käsitykset vastaisessa toiminnassa huomioon otettavaksi.

Edellä kerrotussa tarkoituksessa lähetän Lahden kaupunginhallitukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän päätöksestä jäljennöksen tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Ruuskanen